

OPERATIVNA ODBRANA TERITORIJE FRANCUSKE

U martovskom broju francuskog vojnog časopisa »Revue militaire générale« od ove godine izišao je članak pod gornjim naslovom.¹ S obzirom na aktuelnost teme i dosta interesantna razmatranja autora, donosimo ga u nešto skraćenoj verziji.

Sve do završetka drugog svetskog rata sukob se ograničavao, u suštini, na konfrontiranje oružanih snaga. Ideološki, psihološki, ekonomski i tehnološki faktori igrali su sve značajniju ulogu, već prema meri kojom su doprinosili većoj vojnoj efikasnosti; oni su jačali moralnu i nacionalnu koheziju zemlje ili su povećavali pokretljivost i vatrenu moć angažovanih snaga.

Danas su priprema i vođenje odbrambenih operacija postali veoma složeni. Donedavno odbrambeni aparat zemlje (gotovo isključivo vojnički) bilo je prilično jednostavno pripremiti. Njegova upotreba bila je relativno laka, zahvaljujući mobilizaciji, odnosno dovođenju operativnih snaga na granice koje je trebalo braniti. Ta jednostavnost proizilazila je iz činjenice da su pretnje i njihove moguće manifestacije bile već od ranije prilično poznate.

Autor je mišljenja da je teško ograničiti pretnje kojima su danas izložene nacije, među kojima i Francuska. Uprošćeno, one se mogu svesti, u suštini, na tri oblika mogućih agresija:

a) *indirektnu*, ili »hladni rat«, koja ima za cilj podriivanje žive sile ugrožene zemlje, naročito u psihološkom, moralnom i društvenom pogledu;

b) *subverzivnu*, koja — polazeći od opšteg negiranja (revolucionarnog tipa) — teži da razori postojeći državni poredak, zahvaljujući uticaju jedne manjine na pojedince i na državne i društvene strukture;

c) *opštu*, koja obuhvata upotrebu vojnih snaga i sredstava i koja, u raznovrsnim oblicima, može da kombinuje različite vrste već pomenutih pretnji; ovaj oblik agresije uključuje i upotrebu ili pretnju da nuklearno oružje može biti upotrebljeno.

Da bi se jedna zemlja odbranila od ovih pretnji, kao i od njihovih mogućih kombinacija, potrebno je, ističe autor, da se postavi u odbrambeni položaj na svim planovima: diplomatskom, javnog informisanja i obrazovanja, ekonomskom, društvene ravnoteže i, razumljivo, oružanih

¹ *La défense opérationnelle du territoire*, par le Colonel Paul Lestien, *Revue militaire générale*, Francuska, mart 1971. god.

snaga. Na taj način složenost odbrane je samo odgovor na složenost pret-nji. Ova činjenica je upravo i uslovlila jedan od članova naređenja za odbranu francuske teritorije od 7. januara 1959. U njemu stoji da ova odbrana ima za cilj da »u svako doba i u svakoj prilici osigura bezbednost teritorije, kao i život stanovništva, od svih oblika agresije«.

Razmatranja u ovom članku ograničavaju se na vojnu odbranu, i to više na onaj njen oblik koji se od 1962. u Francuskoj naziva »operativna odbrana teritorije« (DOT); to je, u stvari, više oblik borbe nego sistem oružanih snaga.

Vojna odbrana Francuske zasniva se, prvenstveno, na odvrtaćanju, koje se konkretizuje u sposobnosti i nepokolebljivoj volji da se izvrše masovni strategijski udari nuklearnim oružjem, cilj ovog odvrtaćanja je da liši agresora nade u brz uspeh i da mu ukaže na rizik kome se izlaže.

Ako agresor nije ubeđen u tu volju i sposobnost, pa želi da ih »stavi na probu« dejstvima klasičnog tipa, on treba da pred sobom naiđe na vazdušno-kopnene snage spremne da mu se suprotstave. To će biti uloga *manevarskih snaga*. Prema tome, *strategijska nuklearna snaga* i *manevarske snage* treba da su u svakom trenutku sposobne za upotrebu. Stoga ovim snagama treba obezbediti potpunu slobodu dejstva. To će biti cilj snaga *operativne odbrane teritorije*, koje su na taj način tesno povezane sa čitavom akcijom odvrtaćanja. Osim toga, snage oper. odbrane teritorije predstavljaju poslednji zastor tog odvrtaćanja. Ako, i pored akcije odvrtaćanja i dejstva manevarskih snaga, teritorija Francuske bude zauzeta, snage oper. odbrane teritorije nastaviće borbu, obezbeđujući na taj način dalje postojanje države i nacionalne nezavisnosti.

Zatim autor iznosi kako su ranije postojale koncepcije »spoljne odbrane«, a zatim »unutrašnje odbrane«. Ova druga je odgovarala potrebi zaštite pozadine oružanih snaga integrisanih u Atlantski savez, kojima je francuska teritorija obezbeđivala linije veze, odnosno pružala im čak i neposrednu zaštitu (francuska 1. armija).

Izbor strategije odvrtaćanja, praćen povlačenjem francuskih snaga iz NATO-a i okončanjem operacija u Alžiru, imao je za posledicu smanjivanje francuskih klasičnih manevarskih snaga. Stoga ne predstavlja iznenađenje što je taj izbor povukao za sobom stvaranje snaga operativne odbrane teritorije (dekretom od 24. februara 1962. god.). Tada su zadaci te odbrane ovako određeni:

»Operativna odbrana teritorije, koja se izvodi povezano sa odbrambenim operacijama spolja, ima za cilj suprotstavljanje neprijateljskim snagama na čitavoj teritoriji Francuske, bilo da se radi o ubačenim delovima, spuštenim padobranom, iskrčanim ili infiltriranim.

Mere operativne odbrane teritorije upotpunjavaju već preduzete mere javnog reda u okviru civilne odbrane. One posebno treba da obezbede mobilizaciju, saobraćajne veze, evakuaciju i snabdevanje oružanih snaga, kao i život čitave zemlje«.

Postizanje ovih ciljeva ispoljava se u određivanju stvarnih zadataka operativnoj odbrani teritorije, koji se, ukratko, mogu ovako definisati:

a) najpre, snage operativne odbrane teritorije treba da pomognu u akciji odvrtaćanja, obezbeđujući slobodu dejstva (upotrebe) strategijskih nuklearnih snaga, u održavanju funkcionisanja najvažnijih državnih slu-

žbi, u povezanosti zemlje za odbranu. Ovaj zadatak operativne odbrane teritorije zasniva se na njenom »pokrivanju čitave teritorije«, što predstavlja nastavljanje i dopunu mera civilne odbrane;

b) zatim, snage operativne odbrane teritorije treba da pomognu manevarskim snagama u njihovim zonama razvoja i upotrebe, kako bi im olakšale izvršenje njihovih specifičnih zadataka, dostavljajući im podatke i izvodeći, čak, dejstva neposredno za njihov račun;

c) najzad, u slučaju invazije zemlje, snage operativne odbrane teritorije treba da se bore u početku u svim oblastima, pri čemu bi koristile sva još raspoloživa sredstva, a zatim bi se ograničile na najvažnije zone teritorije, kako bi se time manifestovao narodni otpor i obezbedio što je moguće duže državni poredak. Skup ovih dejstava čini »vojnički otpor« zemlje.

Na taj način, gospodarenje glavnom infrastrukturom zemlje i direktna borba protivu neprijatelja predstavljaju dva dominantna zadatka snaga operativne odbrane teritorije. Najznačajniji deo u izvršenju ovih zadataka pripada kopnenoj vojsci; međutim, nju posredno ili neposredno pomažu snage ratnog vazduhoplovstva, naročito u odbrani vazdušnog prostora, i snage ratne mornarice u odbrani priobalnih delova zemlje. Na taj način se, ističe autor, podvlači međuvidovski i operativni karakter snaga operativne odbrane teritorije.

Organizacija francuske operativne odbrane teritorije. Civilna odbrana i operativna odbrana teritorije dejstvuju u okviru zajedničke teritorijalne organizacije. Šema ove organizacije sačinjena je na osnovu dekreta od oktobra 1967. god., kojim su tačno određeni istovetni civilni i vojni teritorijalni organi i uloga odgovarajućih vlasti.

Čitava francuska teritorija podeljena je na sedam odbrambenih zona. Pored načelnika (prefekta) zone postoji komandant vojne zone, koji, čim operativna odbrana teritorije otpočne da dejstvuje, postaje glavni (međuvidovski) komandant odbrambene zone.

Kao neposredno niža instanca je oblast, kojoj se na čelu nalazi načelnik (prefekt); na tom nivou nalazi se vojni komandant po činu general — komandant divizije.

Najzad, na nivou načelnika okruga nalazi se okružni vojni delegat.

Ovaj paralelizam je, po mišljenju autora, više prividan nego stvaran u pogledu nadležnosti i moći date civilnim i vojnim organima. Međutim, on ima izvesnih prednosti jer se lako može poboljšavati. Veza između odgovornih lica obezbeđuje se ličnim kontaktom i mešovitim organima, kao što su, na primer, komitet za odbranu zone, centar za obaveštavanje i koordinaciju — na nivou oblasti i okruga. Osim toga, efiksnost ove organizacije povećaće se kada velike javne službe koje učestvuju u odbrambenom naporu zemlje budu prilagodile svoju hijerarhiju napred izloženoj organizaciji operativne odbrane teritorije. To prilagođavanje je, ističe autor, u toku.

Snage operativne odbrane teritorije. Civilne vlasti raspolažu u svako vreme sopstvenim snagama za obezbeđenje javnog reda, obaveštavanje i civilnu zaštitu. Ove snage mogu biti ojačane, na uobičajeni način, žandarmerijom, a eventualno, na traženje ovih vlasti, i delovima oružanih snaga — kopnene vojske, ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice.

U ovom slučaju postoji posebna procedura; ona određuje prirodu, cilj i obim njihovog učešća. Upotreba ovih raznih organa spada u okvir civilne odbrane.

Autor članka razmatra zatim upotrebu vojnog aparata kada operativna odbrana teritorije otpočne da dejstvuje. Snage za tu svrhu, koje, kao što je već pomenuto, daju nacionalna žandarmerija i prilagođeni delovi kopnene vojske, upotpunjene su izvesnim vazduhoplovnim formacijama i specijalizovanim jedinicama mornarice.

Prvi uslov za efikasnost operativne odbrane teritorije jeste postojanje obavешtajne mreže. Njenu osnovu čini dislokacija žandarmerije po okruzima (departmanima), čijih 3.800 brigada radi u tesnoj zajednici sa stanovništvom.

Snage mobilne žandarmerije čine rezervu snaga za intervenciju, a eskadron predstavlja osnovnu jedinicu prilikom njihove upotrebe.

Kada dođe do mobilizacije, žandarmerija utrostručava svoje efektivne, posebno zbog mobilisanja jedinica za izviđanje i obezbeđenje, saobraćajnih vodova, kao i eskadrona koje formira mobilna žandarmerija.

Mirnodopske jedinice kopnene vojske raspoložu sredstvima za komandovanje i jedinicama unapred pogodnim za operativnu odbranu teritorije. Radi se uglavnom o:

- a) štabovima oblasti i divizija i drugim organima (za vezu, prevoz i pojedine službe);
- b) pešadijskim pukovima, čije su čete organizovane po tipu »com-mando«;
- c) lakim oklopnim pukovima, opremljenim mitraljezima za dejstvo po ciljevima na zemlji i u vazduhu;
- d) jedinicama inžinjerije i lake avijacije KoV-a.

Po objavi mobilizacije broj ovih jedinica se osetno povećava. U zonama bližim francuskim istočnim i severnim granicama, ove su jedinice većinom grupisane u »teritorijalne brigade«. Uglavnom, one u početku stoje na raspolaganju odbrambenim zonama, a zatim mogu biti upotreb-ljavane pod okriljem divizija.

Kada se završi mobilizacija, oblast ima na sopstvenom raspolaganju:

- a) štabove operativnih teritorijalnih sektora i grupa, opremljenih delovima za vezu;
- b) divizijske pukove pešadije, čiji broj (i sastav) zavisi od zadatka određenog svakoj diviziji.

Gipkost francuskog sistema pozivanja rezervista, ističe autor, omogućuje postepeno stavljanje pod oružje jedinica operativne teritorijalne odbrane — već prema razvoju situacije.

Mobilizacijom treba da se jedinice zaštite i odbrane osposobe za upotrebu. Osim toga, u okviru ratnog vazduhoplovstva treba formirati teritorijalne avio-sekcije i delove za vezu, potrebne da bi se obezbedilo njihovo angažovanje i podrška drugih vazduhoplovnih formacija.

U stvari, osim sopstvenih sredstava, namenjenih operativnoj odbrani teritorije, ratno vazduhoplovstvo i ratna mornarica mogu da snagama operativne odbrane teritorije pruže posrednu ili neposrednu podršku — kada to nije u opreci sa izvršavanjem njihovih prioriternih (specifičnih) zadataka.

Posle ovog kraćeg pregleda zadataka, teritorijalne organizacije i sredstava namenjenih prvenstveno operativnoj odbrani teritorije, autor podseća na situacije koje odgovaraju ovim različitim zadacima, tj. na *pokrivanje čitave teritorije teritorijalnim jedinicama*, na njihovu pomoć *manevarskim snagama* i na njihovo dejstvo u okviru *vojničkog otpora zemlje*.

Operativna odbrana teritorije stupa u dejstvo po odluci vlade, do koje može doći ili pre ili za vreme mobilizacije. Ne postoji, dakle, naglašava se u članku, bezuslovna i automatska veza između operativne odbrane teritorije i mobilizacije. Nije sigurno ni da će se izvršavanje pomenuta tri zadatka sprovoditi neprekidno i na isti način na čitavoj teritoriji zemlje. U stvari, izvesni delovi operativne odbrane teritorije mogli bi da otpočnu sa vojničkim otporom, dok bi na drugom mestu pomagali manevarske snage ili još »pokrivali« teritoriju.

Ipak, može se uzeti da će do prvog slučaja njihove upotrebe — pokrivanja čitave teritorije — doći usled zategnutosti spolja, koja bi se manje ili više mogla brzo zaoštriti. Tada se radi o tome da se vladi obezbedi što veća sloboda akcije, odbranom njenih glavnih struktura, kao i mesta i sredstava strategijske nuklearne snage, glavnog elementa odbrane koja se prvenstveno zasniva na odvracanju. To je osnovni zadatak jedinica operativne odbrane teritorije, koji iziskuje zauzimanje rasporeda tzv. »pokrivanja čitave teritorije«; tim rasporedom se obezbeđuje zaštita i odbrana osetljivih tačaka od značaja za čitavu zemlju i onih odakle bi strategijska nuklearna snaga mogla da bude upotrebljena.

Na početku krize, odnosno čim ozbiljnost situacije to zahteva, taj se raspored postepeno zauzima; njegovu osnovu čine mirnodopske jedinice, ojačane jedinicama od pozvanih rezervista; to pozivanje je postepeno i može se prilagođavati potrebama momenta.

Tako zauzet raspored ima, kao dopunski zadatak, da obezbedi sigurnost mobilizacije, veza, snabdevanja, podrške i evakuacije jedinica oružanih snaga. Zasnovan na izviđanju i obaveštavanju, on sadrži minimum statičkih elemenata i treba da se orijentiše, uglavnom, na dinamična dejstva, kako bi ove snage mogle da uništavaju infiltrirane neprijateljske elemente, ubačene vazдушnim putem ili iskrčane. Prilikom izvršavanja ovog zadatka, snagama prvenstveno namenjenim operativnoj odbrani teritorije mogu sadejstvovati manevarske snage, barem u mestima svog rasporeda ili prilikom razvoja za dejstvo, ukoliko nisu angažovane sopstvenim, specifičnim zadacima.

Ta pomoć biće uzajamna. U stvari, u okviru manevarskih snaga nema u dovoljnom broju divizija, moćnih i pokretljivih, ali skupih, da bi mogle da drže prostrane zone; stoga one treba da manevruju relativno grupisane. Na taj način one neće trošiti svoje napore na zadatke obezbeđenja, koje mogu mnogo korisnije da izvršavaju snage operativne odbrane teritorije.

To je zadatak kroz koji ove snage mogu da pruže pomoć manevarskim snagama. Očigledno je da se to odnosi samo na snage teritorijalne odbrane koje dejstvuju u zonama divizija manevarskih snaga ili u njihovoj blizini. Ova pomoć divizijama (manevarskim snagama) sastojće se u:

a) obezbeđenju njihovog pokreta i razvoja za dejstvo;

b) obaveštavanju o neprijatelju: o pravcima, prirodi, obimu i ritmu njegovog napredovanja;

c) razaranjima i ometanjima, sa ciljem da se uspori neprijateljevo napredovanje ili on kanališe u određenom pravcu, kako bi se olakšalo angažovanje sopstvenih manevarskih snaga po vremenu i prostoru.

Još karakterističnija pomoć snaga operativne odbrane teritorije moći će da se obezbedi, u izvesnim slučajevima, njihovim manje ili više neposrednim učešćem u borbi jedinica manevarskih snaga, i to u vidu pobočnih dejstava.

Treći zadatak snaga operativne odbrane teritorije biće u slučaju opšte invazije teritorije. Radi se o *vojničkom otporu zemlje*, koji nije, kao što to neki misle, krajnji cilj operativne odbrane teritorije. On predstavlja, po mišljenju autora, samo poslednju fazu eventualne borbe protiv napadača. Ta faza treba da se predvidi, pošto se ne može sasvim isključiti. Stoga, ma koliko situacija mogla prividno da izgleda beznačajna, treba smatrati da napadač nije odneo konačnu pobedu sve dok, u svetskim relacijama, saveznički nuklearni arsenal nije široko upotrebljen i dok, u evropskim razmerama, okupirani narodi nisu moralno kapitulirali. Potrebno je, dakle, održati što duže zemlju u borbi. Ta dejstva će, uglavnom, izvoditi snage određene za operativnu odbranu teritorije, koje bi eventualno mogle da budu ojačane preostalim manevarskim snagama.

Za vreme razbijanja neprijateljskih kolona koje se kreću ka svojim strategijskim ciljevima, snage određene za borbu protiv napadača nastoje da koriste sve zone i svaku povoljnu priliku. U zonama gerile dejstva će, uglavnom, biti vođena duž glavnih komunikacijskih linija, radi uništavanja baza i depoa.

Ovu opštu borbu protiv neprijateljevog prodiranja smeniće, u poslednjoj fazi, borba iz zona vojničkog otpora, koje se obrazuju u delovima teritorije gde zemljište nudi izvesne prednosti za nastavljanje pružanja otpora agresoru. To bi, po autorovom mišljenju, bilo zemljište koje: a) stvara ozbiljne teškoće nasilnom prodiranju neprijateljskih oklopnih i mehanizovanih jedinica; b) očigledno favorizuje odbranu u odnosu na napad; c) primorava neprijatelja, ma gde se nalazio, da upotrebljava značajne snage da bi savladao ograničene snage branioca i tako sebi obezbedio relativnu kontrolu zemljišta.

Glavni akcenat prilikom organizovanja vojničkog otpora biće dat na ove zone. Dejstva koja se izvode počev iz tih zona sastojaće se u uznemiravajućoj i iscrpljujućoj borbi protiv protivnikovih invazionih snaga. Napadna dejstva, do kojih pri tome dođe, odvijaće se u početku na prilazima ovim zonama, a zatim, pod pritiskom neprijatelja, unutar njih. Ova dejstva, sve više decentralizovana, imala bi oblik raznovrsnog manevra; postupke snaga koje učestvuju u njemu određivaće komandant zone prema okolnostima, odnosno podacima kojima bude raspolagao.

Teško je predvideti koliko će dugo trajati ova faza vojničkog otpora i održavanje državne vlasti u pojedinim delovima nacionalne teritorije. Činjenica je da ovaj oblik borbe protiv napadača predstavlja poslednju šansu odvratanja i stoga zahteva veliko i srčano učešće čitavog naroda.

Ovaj pregled zadataka operativne odbrane teritorije pokazuje da taj oblik odbrane simbolizuje, još u vreme mira, rešenost čitave zemlje da se odupre i da ne prihvati bilo kakav vid ropstva (potčinjavanja). Preko operativne odbrane teritorije dolazi do najtešnjeg povezivanja između armije i naroda. Ostvarenje te veze izgleda utoliko lakše što je operativna od-

brana teritorije, uglavnom, sastavljena od jedinica seljaka, koje su velikim delom formirane prilikom mobilizacije; u njima su većinom rezervni oficiri, koji su — kako ističe autor — oduvek predstavljali veliku dragocenost francuske armije.

Kroz operativnu odbranu teritorije javno mnjenje zemlje se oseća zajednički odgovorno za vojne probleme. Bez nje bi visokospecijalizovana sredstva (strategijske nuklearne snage i manevarske snage) bila odsečena od izvora same odbrane.

Osnovna zamisao operativne odbrane teritorije je, međutim, izmenjena izvesnom sterilizacijom hladnog rata, izazvanom nuklearnom ravnotežom, koja ponovo daje šansu malim i srednjim zemljama. Treba samo podsetiti na borbu Severnog Vijetnama protiv jedne džinovske sile. Taj primer pokazuje kakva bi se greška učinila ako bi se prilikom donošenja zaključaka jedino sila uzimala u obzir.

Autor smatra da bi se ovaj osvrt na operativnu odbranu teritorije najbolje mogao zaključiti jednim izvodom iz članka pok. generala Kvedera, objavljenog još 1953. god. u jednom švajcarskom vojnom časopisu:

»Kada neprijatelj zna da će se posle 'klasične pobeđe' svaki otpor jedne zemlje (naročito male) srušiti i da je ta zemlja spremna da prihvati kapitulaciju, on se neće ustezati da je i napadne u izabranom momentu. Međutim, kada zna da ga posle uništavanja operativnih snaga očekuje, na čitavoj okupiranoj teritoriji, dug i iscrpljujući rat, on će se dvaput zapitati da li se napad na tu zemlju isplati...«

V. H.

ORGANIZACIJA I TAKTIKA PEŠADIJE BUNDESVERA

Iako je vojska Savezne Republike Nemačke, Bundesver, počela da se stvara tek 1956. god., ona danas, po mišljenju autora članka¹, predstavlja u pravom smislu veliku i snažnu vojsku. Sadašnja obuka, naoružanje, organizacija i taktika pešadijskih jedinica Bundesvera obezbeđuju dobru borbenu efikasnost i nude velike potencijalne mogućnosti.

Međutim, i pored brzog i velikog prosperiteta zemlje, Bundesveru danas, prema autorovom tvrđenju, nedostaje 12.000 oficira za popunu mirnodopskog brojnog stanja; glavni razlozi za to su relativno niske pripadnosti i sve manji ugled koji vojska uživa kod mladih ljudi. Ispod željenog nivoa je, čak, i brojno stanje pripadnika stalnog kadra, čiji je minimalni rok služenja 10 godina. Zbog ovako nedovoljnog aktivnog starešinskog i vojničkog kadra, koji treba da izvodi obuku, u Bundesver se svake godine prima samo polovina godišnjeg kontingenta regruta — obaveznih da služe vojsku.

Međutim, činjenica je da oficiri i stariji podoficiri ispoljavaju visoku profesionalnu odgovornost i čvrstu želju da svaki pojedinac i čitave jedinice dostignu onaj profesionalni, vojnički nivo koji je nekada »Vermaht« imao.

Može se reći da je pešadijski bataljon Bundesvera najneobičnija vojna jedinica u čitavoj Zapadnoj Evropi. U većini zapadnoevropskih armija se smatra da pešadija treba da se bori pešice, koristeći lično i zajedničko naoružanje koje vojnici nose sa sobom. U većini tih armija jedinice se kreću, odnosno prebacuju pomoću oklopnih vozila, ali, kada dođe do ozbiljnije borbe, vojnici silaze s oklopnih vozila i bore se pešice. U Bundesveru se, međutim, sprovodi pravilo da većina pešadijskih jedinica treba ne samo da se kreće već i bori sa svojih organskih oklopnih transportera.

U izvesnim situacijama pešadijske jedinice mogu, razumljivo, i da se kreću i bore pešice, ali zajedničko naoružanje i ono za njihovu podršku u borbi ne treba više sami vojnici da nose na leđima. Ovo ne važi samo za oklopnu ili mehanizovanu pešadiju Bundesvera već za sve pešadijske jedinice — s izuzetkom planinskih i vazdušnodesantnih bataljona.

---

¹ *Bundeswehr — Infantry Organization and Tactics*, by Jac Weller, *Military Review*, SAD, februar 1971. god.

Iko su, na osnovu ove postavke, puške i ostalo lako automatsko oružje prvenstveno namenjeni za upotrebu s oklopnih transportera, to oružje je još uvek zadržalo veliki značaj za borbu pešadijskih jedinica. SR Nemačka je sve svoje naoružanje iz drugog svetskog rata izgubila posle kapitulacije 1945. Međutim, već 1957. Bundesver je počeo da se naoružava potpuno novim i za ondašnje prilike najboljim naoružanjem.

U svim pešadijskim jedinicama Bundesvera puška je i dalje ostala osnovno oružje. Posle svestranog i detaljnog ispitivanja različitih pušaka u svetu, zapadni Nemci su izabrali za svoju — pušku »G-3«, čiji je kalibar 7,62 mm. Za tu pušku se koristi NATO-municija i ona, u grubim crtama, odgovara američkoj modificiranoj puški »M-14«, britanskoj »SLR«, belgijskoj »FN« i japanskoj »64«. Treba, međutim, istaći da sama konstrukcija zatvarača ove puške omogućuje ovoj mnogo veću sigurnost, pouzdanost i trajnost u radu, nego što je to slučaj s bilo kojim sličnim oružjem koje dejstvuje na principu povratnih gasova. Sve nemačke puške »G-3« imaju preklopnik za jedinačnu i rafalnu vatru; u pogledu rafalne vatre one su — po mišljenju autora — mnogo bolje od američke puške »M-14«. Zbog toga se nemački vojnici pripremaju da se u borbi mnogo više oslanjaju na rafalnu vatru.

Posebno značajnu ulogu u pešadijskim bataljonima imaju automati i to zbog toga što u nekim vozilima nema dovoljno prostora za puške. Zapadni Nemci su ispitivali mnoge automate pojedinih zemalja i najzad su se odlučili za jednostavan, pouzdan, mada ne tako brz, izraelski automat »Uzi«. Oni su izvesnu količinu ovih automata nabavili neposredno od Izraela, a ostalo iz Belgije, koja je od Izraela otkupila licencu za njihovu proizvodnju.

Automat »Uzi«, čiji se metalni kundak može preklapati, najkraći je od svih poznatih automata u svetu i veoma pogodan za rukovanje. Brzina njegove rafalne vatre nije tako velika, tako da iskusan nišandžija može njime postići veoma tačnu vatru.

Zapadni Nemci, i pored ovako odličnog automata, smatraju da pištolji u pešadijskim jedinicama nisu izgubili od svog značaja, pa su njime naoružali oficire, starije podoficire i prve nišandžije oružja za podršku. Oni su mišljenja da prvi nišandžija puškomitraljeza ili mitraljeza treba da ima i pištolj, jer njegovo osnovno oružje (puškomitraljez ili mitraljez) nije efikasno na daljinama ispod 10 m. Zapadni Nemci su ispitali i veliki broj savremenih pištolja, ali su se ipak zadržali na svom predratnom pištolju »Valter P-38«. S izvesnim manjim izmenama, oni su ovaj pištolj počeli ponovo da proizvode; on koristi istu municiju (9 mm) koju i automat »Uzi«.

I u prvom i u drugom svetskom ratu se govorilo da se nemački vojnici više koriste mitraljeskom nego puščanom vatrom. Stoga se 1957. pred njih postavio, kao neizbežan zadatak, izbor novog tipa puškomitraljeza i mitraljeza. U prvi mah je izgledalo da će on pasti na belgijski mitraljez »MAG«; no, posle svestranog ispitivanja, odluka je doneta za njihov ratni mitraljez »MG-42«, koji su neznatno modificirali. Ovo oružje se još ranije odlikovalo velikom brzinom gađanja, preko 1.200 zrna u minutu. Novi mitraljez dobio je i nov naziv, »MG 42-58«, a izvršene su i neke manje prepravke na njemu, na primer kalibar mu je sada 7,62 mm (ume-

sto ranijeg 7,9 mm), dobio je metalne okvire i redenike, zatim dvonožac (kada se upotrebljava kao puškomitraljez) i tronožac (mitraljez). Može da se postavi s unutrašnje ili spoljne srtane oklopnog transportera.

Dobre osobine novog mitraljeza »MG« 42-58« ogledaju se u tome što je veoma pouzdan i što mu je upotreba elastična (mnogostruka). Raspolaze s dve brzine gađanja, pri čemu je ona veća gotovo ista kao i mitraljeza »MG-42«, a manja oko 600 zrna u minutu. Za ovu manju brzinu gađanja potrebno je da se mitraljez prethodno rastavi i da mu se neki pokretni delovi zamene. Pri korišćenju ove manje brzine gađanja znatno mu se povećava tačnost vatre, dok mu se potrošnja municije smanjuje.

Velika brzina gađanja naročito je poželjna kada se mitraljez čvrsto ugradi na oklopni transporter ili helikopter, koji mogu da ponesu znatno veću količinu municije. Kada se ovaj mitraljez upotrebljava s dvonošca i koristi manja brzina gađanja (tada je, u stvari, puškomitraljez), on je po efikasnosti vatre potpuno jednak američkom mitraljezu »M-60«; međutim, kada gađa većom brzinom gađanja, tada je njegova efikasnost jednaka efektu dva mitraljeza »M-60«.

Nemački vojni taktičari smatraju, ističe autor, da svaka pešadijska jedinica, pa čak i strelci u toj jedinici, treba da ima oružje kojim se može da neutrališe ili uništi protivnički tenk. Sve puške »G-3« su osposobljene za ispaljivanje protivoklopne mine »Energ«, koja može da uništava tenkove na daljini do 50 m.

Svako streljačko odeljenje pešadijskih jedinica Bundesvera naoružano je danas švedskim bestrzajnim bacačem »Karl Gustav« od 84 mm, koji po dometu i tačnosti odgovara američkom ručnom bacaču od 90 mm. Efikasno dejstvo ovog bacača je do 450 m, ali je njegova putanja prilično visoka, a vreme leta mine dugo. Osim pomenuta dva protivoklopna oružja, pešadijske jedinice Bundesvera raspolažu i trećim, tzv. »oklopnom pesnicom« (pancerfaustom), koje po svojoj veličini, dometu i efikasnosti dolazi negde između dva pomenuta. Ovo oružje se (u posebnom ležištu) nosi na oklopnom transporteru ili kamionu, ali se njegovo ispaljivanje obavlja iz ruku. Prema tvrđenju autora, dobro obučen strelac je u mogućnosti da od pet mina, na daljini od stotinu metara, postigne tri pogodka u pokretan cilj.

Organizacija pešadijskih jedinica Bundesvera izgleda ovako: svaka streljačka četa ima malu komandu (štab), u kojoj se nalazi jedan oficir i 12 vojnika, i četiri (istovetna) streljačka voda, u svakom komandir i 30 vojnika. Streljački vod se sastoji od komande voda (1 oficir i 6 vojnika) i tri streljačka odeljenja, sa 8 vojnika u svakom.

Svako streljačko odeljenje naoružano je jednim automatom (nosi ga komandir odeljenja), jednim ručnim bacačem, mitraljezom »MG 42-58«, s pet pušaka »G-3 i dva pištolja. Ukupno brojno stanje svake streljačke čete je 5 oficira i 132 podoficira i vojnika. No, s obzirom na nedostatak starešinskog kadra, streljačke čete imaju danas svega dva oficira, dok tri streljačka voda za komandire imaju podoficire.

Streljačka četa ne raspolaze vodom oruđa za podršku, te je veoma laka i pokretljiva i kada se kreće pešice. Međutim, prema postojećim borbenim koncepcijama ne predviđa se, osim u izuzetnim slučajevima, da se streljačke čete bore bez odgovarajuće vatrene podrške. Pored toga, ljudstvo streljačkih četa ne treba, kad god je to moguće, da se bori pe-

šice, već sa svojih oklopnih transportera. Zbog toga je od aprila 1970. god. od postojećih 70 pešadijskih bataljona 50 već naoružano oklopnim transporterima (po četiri transporter na svaki streljački vod).

U početku su to bili američki oklopni transporteri »M-113«, ali su ovi kasnije zamenjeni nemačkim oklopnim transporterima, naoružanim automatskim topom 20 mm i jednim ili dva mitraljeza »MG 42-58«, koji su u stanju da gađaju protivničke ciljeve na zemlji i u vazduhu. Ovi novi nemački transporteri omogućavaju svim vojnicima da gađaju (iz svog oružja) iz unutrašnjosti transporter a.

Pešadijski bataljon ima četiri streljačke čete i jednu teških oruđa. Ovu četu sačinjavaju pet vodova, koji raspolažu veoma jakim i efikasnom vatrom. Minobacački vod ima osam minobacača 120 mm, koji su svi postavljeni na specijalno oklopno vozilo. Tu se nalaze i dva protivoklopna voda, od kojih svaki ima četiri samohotke 90 mm. Ove samohotke su u stanju da uništavaju protivničke tenkove na daljini do 2.000 m, dok oklopne ploče zaštićuju njihovu poslug u od pešadijske vatre.

Četa teških oruđa ima u svom sastavu još i vod od sedam »lakih tenkova«, od kojih je svaki naoružan automatskim topom 20 mm. Ovi »laki tenkovi« su manji od oklopnih transporter a, ali su im zato manevarske sposobnosti mnogo veće. Njihov prvenstveni zadatak je uništavanje protivničkih oklopnih transporter a, što uspešno mogu da izvršavaju do daljine od 1.000 m. Ovi automatski topovi od 20 mm (Hispano-Suiza) probijaju oklop od 40 mm na daljini do 600 m. Američka i britanska vojska nemaju u svom sastavu slično borbeno sredstvo, koje u brzoplokretnim situacijama može da odigra vrlo značajnu ulogu.

Najzad, četa teških oruđa ima u svom sastavu i vod od osam terenskih vozila, na kojima se nalaze rampe za izbacivanje vođenih raketa. Svako vozilo nosi šest vođenih raketa »SS-810«, koje se mogu ispaljivati sa samog vozila ili sa zemlje. Uređaj za upravljanje raketama može se takođe skinuti s vozila i maskirati na zemljištu. Vođene rakete imaju minimalni domet od 300 m, a maksimalni od 1.600 m. Verovatnoća pogadanja povećava se s daljinom gađanja — pod uslovom da se cilj jasno vidi. Ovo su sasvim nove rakete i, kako autor tvrdi, mnogo efikasnije od poznatih raketa »SS-10«.

Većina današnjih pešadijskih bataljona Bundesvera raspolaže s nešto više od 50 oklopnih transporter a, s 23 druga oklopna vozila i 8 terenskih za vođene rakete. Gotovo svaki vojnik u bataljonu kreće se do bojišta u nekom od vozila i, prema pomenutim borbenim koncepcijama, treba i borbu da vodi s njih. Ovakav bataljon se, na osnovu svega iznetog, smatra kao »teški bataljon«, ali je to po nemačkim gledištima, s obzirom na zemljište i eventualnog protivnika, neophodno.

Ovakva organizacija ima, svakako, i svojih nedostataka. S ovakvim »teškim bataljonima« ne bi se, po mišljenju autora, mogao voditi rat u Vijetnamu ili Koreji, ali zapadni Nemci i ne misle da sa svojim oružanim snagama vode rat izvan Zapadne Evrope, gde su putevi vrlo dobri, a prohodnost laka. Međutim, i u evropskim rejonima u kojima bi snabdevanje municijom i gorivom bilo otežano, »teški bataljoni« bi pokazali mnoge nedostatke. I pored toga, ovi »teški bataljoni« predstavljaju dalji korak u pravcu povećavanja pokretljivosti i vatrene moći, s jedne, i smanjenja gubitaka, s druge strane.

Svaka brigada Bundesvera sastoji se od tri (ili više) pešadijska bataljona, a svaka divizija od tri brigade, s tim da i jedna i druga imaju još i oklopne i artiljerijske jedinice. Pešadijskom bataljonu se za kraće ili duže vreme može pridati tenkovska četa, ali će zato komandant bataljona morati da, u izvesnim slučajevima, izdvoji jednu svoju streljačku četu i prida je nekoj drugoj jedinici.

Pešadijska divizija Bundesvera raspoređuje se u odbrani na frontu od 30 km, ali je taj njen raspored vrlo elastičan. Dve pešadijske brigade se, obično, nalaze u prvom borbenom ešelonu, zauzimajući položaje po frontu 15 i po dubini oko 30 km. Treća brigada se nalazi u dubini, u rezervi. Posedanje brigadnog odbrambenog rejona vrši se po sistemu odvojenih bataljona, s tim da oni mogu jedan drugog podržavati. Bataljonska odbrana može da se organizuje na dva načina.

Jedan način je s tzv. »bataljonskim odbrambenim rejonima«, koji su najčešće kružnog oblika, sa 2 do 3 km u prečniku. Ovakav rejon brane sve jedinice bataljona i to tako što se, zavisno od zemljišta i izgrađenih fortifikacijskih objekata, organizuju pojedine otporne tačke — postavljene tako da se spreči prodor u bataljonski odbrambeni rejon s bilo kog pravca. U okviru brigadnog odbrambenog rejona organizuju se i rezervni položaji za pojedine bataljone, ali se njihovo zaposedanje može vršiti tek po dobivenom naređenju.

Odbrana se izvodi tako što bataljon sa svojih osnovnih odbrambenih položaja treba da nanosi što veće gubitke protivniku, a ne da se organizovanim povlačenjem s jednih na druge položaje lomi udarna snaga protivnika. Ovakav način odbrane se zahteva zbog toga što teritorija SR Nemačke nije toliko velika da bi dozvolila vođenje borbe po velikoj dubini.

U sklopu ovakve odbrane poseban značaj se pridaje protivoklopnoj odbrani, odnosno pravilnoj upotrebi vodova čete teških oruđa u bataljonu, jer se očekuje da će eventualni protivnik raspolagati u borbi velikom masom tenkova. Zbog toga su pešadijskim bataljonima i data značajna protivoklopna sredstva, pa se od komandanta bataljona očekuje da pravilnim rasporedom i upotrebom tih sredstava neutrališe i odbije napad protivničkih oklopnih sredstava.

Drugi način organizovanja bataljonske odbrane sastoji se u nepravilnom i prilično dubokom linijskom rasporedu bataljona, 3 do 5 km po frontu, ali još uvek jakom i otpornom na protivničke napade s bilo kog pravca. Ovaj način odbrane izvodiće se češće kod onih bataljona i brigada koji se nalaze u prvim borbenim ešelonima. Komandant bataljona treba u ovakvim slučajevima da blagovremeno izabere i pripremi jednu ili više linija za odbranu; no, i ovde važi načelo da se sa svake linije odbrane treba da nanese što veći gubici protivniku.

Autor ističe da se kod oba ova načina, i po »rejonima« i kod onog po »linijama«, odbrana bazira na odvojenim otpornim tačkama, ali tako da se one međusobno mogu podržavati tokom odbrane. Odbrana, kako se ističe u članku, ne treba da se sastoji u držanju neprekidne linije ili rejona.

U sklopu ovakve pešadijske taktike poseban naglasak se stavlja na protivdejstva, što je samo logična posledica nedostatka teritorije na kojoj bi se izvodila odbrana po dubini. Kada se napad protivničkih oklopnih snaga zaustavi, treba na svim nivoima preduzimati protivdejstva. Po mi-

šljenju nemačkih vojnih stručnjaka posebno su važna protivdejstva koja se preduzimaju u okviru bataljona. Zbog toga glavni razlog stvaranja snažne, pokretne i zaštitne vatre u nemačkim pešadijskim jedinicama i leži u tome da se omogućí brz prelaz iz odbrane u napad, a zatim dubok prodor u protivničku teritoriju. Streljački vod se zbog toga, prilikom izvođenja odbrane, oslanja isto toliko na ukopane, ali spremne za brz pokret, oklopne transportere koliko i na ljudstvo voda koje se sa svojim puškama, mitraljezima, i ručnim bacačima nalazi na odbrambenim položajima. Kada se iz odbrane pređe u napad, onda oklopni transporteri omogućuju ne samo veliku pokretljivost već i snažnu vatrenu moć.

Nemački vojni stručnjaci, ističe autor, smatraju da je zaustavljanje savremenog napada — koji se izvodi primenom iznenađenja i taktičkih nuklearnih udara — izvanredno težak zadatak, bez obzira kakva se organizacija i taktika odbrane primenjivale. Da bi se donekle izbeglo iznenađenje i nuklearni udari, odbrana se izvodi uz krajnje dopušteno rasturanje snaga, s tim da to ne utiče na slabljenje odbrambene moći jedinice. Zbog toga, teoretski gledano, bataljon u odbrani raspolaže još uvek znatnim ofanzivnim mogućnostima, bilo da se samostalno brani ili u sklopu neke više jedinice.

Kao što je ranije pomenuto, svaki bataljon treba blagovremeno da pripremi nekoliko alternativnih položaja za odbranu; ovo se ne čini samo radi zaštite i čuvanja sopstvenog ljudstva već i da bi se protivničke artiljerijske i avio-vatre rasturile. Međutim, po mišljenju nemačkih vojnih stručnjaka, to bi došlo kao drugostepeni zadatak bataljona, koji uglavnom zavisi od raspoloživog vremena. Prvenstveni zadatak pešadijskog bataljona je da uvek bude spreman i sposoban za pokret i borbu, nezavisno od svih pripremljenih položaja.

Uspeh čitave odbrane zasniva se na sposobnosti bataljona da nanese što veće gubitke protivniku, naročito u tenkovima, a zatim da preuzme inicijativu, preseče i uništi njegove upade i prodore u sopstvene položaje. Da bi se ovo moglo da ostvari, zapadni Nemci teže da se njihove borbene jedinice brzo kreću i bore, odnosno oni ne planiraju da se borbena vozila parkiraju i ukopavaju negde u dubini položaja, već da se stalno koriste tokom odbrane, tj. da ove jedinice mogu svakog trenutka da s njima krenu u protivnapad.

Pešadijski bataljon izvodi napadna dejstva zavisno od zemljišta i protivnika. Uspeh ili neuspeh napada u velikoj meri zavisi od obaveštajnih podataka, dobivenih pre i u toku samog napada. Gotovo svakom napadu bataljona prethodi jaka vatrena priprema, koja se izvodi s osam minobacača 120 mm (svaki minobacač nosi na vozilu 58 mina), i to po mogućstvu rezervnom municijom, jer municiju na minobacačkim vozilima treba sačuvati za kasnija dejstva.

Sve borbene jedinice treba u napadu da se kreću na svojim borbennim vozilima, koja pri tome obrazuju nepravilne kolone. Ako je bataljonu pridata tenkovska četa, onda ona treba da bude udarni klin napada. Napad se, po mogućstvu, usmerava prema najslabijoj tački protivničkog položaja, a kada u taj položaj prodru snage bataljona, one treba da okruže pojedine izolovane tačke otpora i da ih uništavaju.

Nemački vojni stručnjaci za pešadijsku taktičku smatraju da je vatra koju vojnici otvaraju s oklopnih transportera, iako nedovoljno tačna,

još uvek dovoljno efikasna da bi se obezbedio uspeh napada. Oklopni transporteri ne samo što omogućuju vojnicima veliku brzinu kretanja, potrebnu zaštitu i veliku količinu municije za dejstvo, već im obezbeđuju i veoma važnu radio-vezu.

Zapadnonemački vojni stručnjaci razmatraju i situacije kada će vojnici pešadijskih jedinica morati da iziđu iz svojih oklopnih transportera i da se bore pešice. To će, na primer, biti slučajevi prilikom čišćenja naselja, gradova, gustih šuma i drugih sličnih objekata. Na teškoprohodnom zemljištu i pri otežanim meteorološkim uslovima pešadija će, isto tako, morati da se bori pešice.

No, bez obzira na sve ovo, ističe autor na kraju, u pešadijskim jedinicama Bundesvera vojnici se intenzivno obučavaju u vođenju borbe s oklopnih transportera. Značajan deo obuke posvećen je i vođenju borbe pešice, pri čemu se vojnici obučavaju da stalno trče napred i da otvaraju vatru s boka i iz pokreta. Od većih armija u svetu, pešadijske jedinice Bundesvera su, verovatno, prve napustile korišćenje bajoneta u napadu.

Taktika borbe pešadijskih jedinica Bundesvera zasniva se na koncepciji upotrebe vatre i pokreta, i to prvenstveno vatre s oklopnih transportera. Ovakva pešadija se može smatrati kao »teška«, odnosno kao pešadija »specijalne namene«; no, nemački vojni stručnjaci, sigurno, imaju razloga kada insistiraju na stvaranju baš ovakve pešadije.

M. Đ.

NUKLEARNA ZASIĆENOST BOJIŠTA*

Na početku svojih razmatranja autor ističe da se komandant i njegov štab prvenstveno bave pitanjima manevra borbenih snaga i izvođenja vatrene podrške, kako bi se ona odvijala u skladu sa planom manevra. Pošto vatrene podrška stoji na raspolaganju komandantu, to on njome može da utiče na borbu kada ova započne, naročito kada je u pitanju komandant jedinice višeg stepena.

Osim toga, autor smatra da treba, pored uobičajenog planiranja, razmotriti i jedan novi aspekt nuklearnog rata — pitanje »zasićenosti bojišta«.

U toku drugog svetskog rata vršene su mnoge izmene u organizaciji, naoružanju, i taktici — sve u nastojanju da se postigne optimalna ravnoteža između vatrene moći i manevra. Na kraju rata su oklopne divizije, po mišljenju autora, predstavljale uspešno realizovanu ravnotežu između vatrene moći i manevra. Svojstvena elastičnost manevarskih jedinica, povećana vatrene moć artiljerijskih oruđa i tenkova, kao i pokretljivost ovih snaga, dali su jedinicu osposobljenu za izvršavanje dubokih prodora, do odlučujućih ciljeva. Primeri eksploatacije proboja oklopnih divizija u Nemačkoj, u završnoj fazi rata, upravo idu u prilog takvom zaključku.

Naglo povećavanje vatrene moći, do koga je došlo uvođenjem nuklearnih oružja, drastično je izmenilo ovu ravnotežu između vatre i manevra. Usled tako povećane vatrene moći, manevarske snage ne poseduju više potrebnu pokretljivost za izvođenje iznenadnih operacija.

U toku drugog svetskog rata jedino su vazdušnodesantne jedinice bile osposobljene za eksploataciju dejstva nuklearne vatre. Međutim, koncepcije o integraciji vatre i manevra, u jednom većem obimu, nikada nisu bile razmatrane (niti detaljnije razvijane) u toku tog rata.

Autor ističe da su posle rata planeri taktike pokušavali da ispravu tu neuravnoteženost. Međutim, postoji jedan period u toku kojeg se američka nacionalna politika, zajedno sa strategijskim i taktičkim planiranjem, oslanjala prvenstveno na primenu strategijskih nuklearnih vatrene dejstava — koncepcija masovne odmazde.

---

* *Nuclear Saturation*, by Lt. Col. P. C. Dillon, *Military Review*, SAD, februar 1970. god.

Kada se jednom krenulo od te koncepcije, taktika upotrebe kopnenih snaga na nuklearnom bojištu razvijala se u smislu integracije nuklearnih oružja i manevra. U toku tog perioda mogu se sagledati dva osnovna prilaza:

a) Oslanjanje, u svakom slučaju, na taktičku nuklearnu vatrenu moć, uz primenu principa pokretljivosti, koja jedino može tu moć da iskoristi.

b) Obezbeđenje arsenala taktičkih nuklearnih oružja (razne moći) i pojačanje konvencionalne vatre.

Ovaj drugi prilaz omogućava komandantu izbor različitih kombinacija vatre i manevra prilikom izvršenja zadatka. Po mišljenju autora, u Sjedinjenim Američkim Državama počelo se najpre sa prvim prilazom, da bi se postepeno prihvatilo drugi. Bilo je očigledno da je neophodna povećana pokretljivost. Napori su bili usmereni na povećanje pokretljivosti na kopnu, i već 1955. učinjeni su prvi koraci u razvoju vazdušne pokretljivosti i sposobnosti izvođenja dejstava vazдушnim putem. Istovremeno, moć nuklearnih oružja je smanjena na takav stepen koji je više odgovarao taktičkoj upotrebi, naročito za njihovo lansiranje pomoću artiljerije za podršku.

Napori su doveli do toga da kopnene snage sada raspoložu vatrenom moći koja se kreće od konvencionalnih sredstava do nuklearnih oružja velike moći, kao i raznovrsnom pokretljivošću koja obuhvata dijapazon od vojnika-pešaka do mlaznog aviona.

Kada komandant stvara zamisao za dejstvo, on predviđa uloge i vatrene podrške i manevarskih snaga. Kako je vatrena moć, predstavljena kroz snagu i broj nuklearnih oružja, povećana — to je povećan i zahtev za većom pokretljivošću taktičkih jedinica, kako bi se ta povećana vatrena moć i eksploitalisala. Prema tome, nuklearna zasićenost, izgleda, predstavlja ključno mesto, odnosno tačku na kojoj upotreba vatrene moći prevazilazi mogućnosti manevra — da bi je ovaj mogao u potpunosti da eksploatiše. Iz tog razloga, komandant u napadnoj operaciji razmatra primenu vatrene moći do izvesne tačke nuklearne zasićenosti, shvatajući da ukoliko pređe ovaj prag, njegova ideja manevra u ovoj operaciji može postati neizvodljiva.

Ravnotežu vatre i manevra treba u potpunosti shvatiti kako bi se ocenila tačka na kojoj dolazi do zasićenosti. Po mišljenju autora, jedan od metoda da se to postigne jeste da se pojedinačno razmotre principi ratovanja.

Ekonomičnost snaga. Princip ekonomičnosti snaga podrazumeva upotrebu minimalnih snaga na izvesnom prostoru radi izvršenja ograničenih, sekundarnih zadataka — kako bi se omogućila koncentracija snaga i sredstava na kritičnom mestu. U užem smislu, to predstavlja pravilnu primenu ovog principa, no postoje i šira tumačenja. U američkom borbenom uputstvu FM 100-5 — »Borbena uputstva (dejstva)«, stoji da je to »razumna upotreba« i »odmerena primena« borbene moći. To znači da iako se raspolože dovoljnom borbenom moći za potpuno uništenje protivnika, ono ne mora biti i sasvim opravdano za vojnog, ekonomskog ili političkog stanovišta.

Cilj. Princip cilja obuhvata, u stvari, osnovnu svrhu uništavanja neprijateljevih oružanih snaga i njegove volje za borbu. Svaka operacija

treba da doprinese ispunjenju tog zahteva. Prilikom napada masovnim nuklearnim oružjem, neposredan cilj može da bude uništen tako brzo i u potpunosti da komanda nije u stanju da eksploatiše tu prednost brzim, koordiniranim ofanzivnim dejstvima. U takvim slučajevima, uništavanje neposrednog cilja masovnom vatrom ne mora, u stvari, i da doprinosi konačnom cilju.

Samo posedovanje moći za uništavanjem ne mora da znači da su mogućnosti za njenu primenu i upotrebu neograničene. Ovakav potencijal mora biti upotrebljen u okviru mogućnosti, kako bi se iskoristile postignute prednosti. Totalno uništenje neprijatelja, koje dovodi do njegove potpune nacionalne zavisnosti, može da predstavlja upravo antitezu tom cilju.

Važnost principa *manevra* nije ni na koji način umanjena pojavom nuklearnog oružja. Naprotiv, posmatrano u perspektivi, očigledno je da nuklearna moć jednostavno omogućuje postizanje cilja, koji se inače ne bi mogao postići drugim sredstvima.

Optimalna ravnoteža između vatre i manevra u svakoj situaciji mora biti određena razmatranjem svih faktora koji su u vezi s tim. Snage koje prvenstveno karakteriše samopokretljivost na kopnu moraju da primenjuju onaj nivo vatrene moći koji je ograničen njihovom pokretljivošću. Na primer, određene vazdušnodesantne snage primenjivaće drukčiji stepen vatrene moći nego obična pešadijska jedinica.

Autor ukazuje na to da su svi principi rata tesno međusobno povezani. Ekonomičnost snaga, cilj, napad i manevar mogu se rezimirati u principu *jedinstva komandovanja*. Njegova primena, postignuta kroz ličnost jednog komandanta, mora imati za cilj postizanje jedinstva napora pomoću koordiniranih dejstava usmerenih zajedničkom cilju. Upravo to jedinstvo napora i stvara potrebu za ravnotežom između vatre i manevra.

Principi *koncentracije* i *jednostavnosti* se takođe moraju razmatrati u vezi sa nuklearnom zasićenošću, jer se oni dosta prepliću na tom bojištu. Pošto opšta nadmoćnost proizilazi kao rezultat pravilne kombinacije elemenata borbene moći, principa koncentracije, kao i ostalih principa ratovanja, moguće je da i inferiorne snage postignu odlučujuću borbenu nadmoćnost. Isto tako, ako primenjena vatrene moć prevazilazi mogućnosti manevra, tada mora da postoji i plan kojim se odstranjuju te negativnosti na bojištu.

Iako taj plan može da obuhvata dosta složena dejstva, za uspeh operacije je bitno da samo njegovo izvršenje bude što jednostavnije. Komandant više jedinice i njegov štab moraju najpre da uspostave željenu ravnotežu između vatre i manevra, a zatim da pristupe planiranju nepredviđenih situacija — u slučaju da dođe do poremećaja ove ravnoteže u toku samog izvršenja.

Sve do tog momenta, princip *ofanzivnosti* imao je dominantnu ulogu, jer je ofanzivnost dejstva bitna za postizanje odlučujućih rezultata. Pri razmatranju primene nuklearne vatre u odbrani, mnoge od ovih osnovnih postavki takođe važe, naročito kada je u pitanju viša jedinica, kojoj obično više odgovara pokretna odbrana.

Ako se razmatra priroda pokretne odbrane, vidi se da komandant, kao i u napadu, mora biti oprezan prilikom upotrebe nuklearnih oružja.

U stvari, problemi u pokretnoj odbrani biće znatno komplikovaniji, što proizilazi iz zadatka odbrane u celini. Bez obzira kakav bi se oblik prihvatilo, jedan od težišnih zadataka odbrane jeste — ne dozvoliti neprijatelju zauzimanje nekog prostora. Prema svakoj ideji odbrane, neprijatelj mora da se zadrži na nekom mestu i za neko vreme, pa se može očekivati da će branilac primeniti sve svoje snage i sva borbena sredstva da bi ispunio ovaj zadatak.

Pri stvaranju opšte ideje odbrane, komandant određuje zone u kojima će se, prilikom izvođenja dejstava, prvenstveno oslanjati na vatrenu moć, i zone — rejone u kojima će pri primeni ofanzivnih dejstava koristiti kombinaciju vatrene moći i manevra. Na taj način, on će u pokretnoj odbrani postupati na dva različita načina u pogledu nivoa nuklearnog angažovanja: u jednom — koji ne obuhvata ideju integrisanog razvoja manevra, i drugom — koji je usko povezan sa razmatranjem ofanzivnih dejstava.

Upravo iz tog razloga je bitno da se izvrši »selektivna« upotreba nuklearnih oružja u pokretnoj odbrani, zbog čega komandant, pri njenom izvođenju, mora neprekidno da ima pred očima značaj ravnoteže vatrene moći i pokretljivosti. U stvari, u pitanju je primena principa ekonomičnosti snaga u tradicionalnom smislu. Taktičke jedinice su zamenjene vatrene moći, a težište je dato na kombinaciju vatrene moći i taktike zadržavanja radi slabljenja, usmeravanja, zadržavanja i, konačno, zauzavljanja neprijatelja. S druge strane, principi koncentracije i ofanzivnosti primenjeni su radi uništavanja, pomoću vatrene moći i manevra rezervi, neprijateljevih snaga.

Lako je zapaziti da postoji mogućnost da se potrebe snaga koje izvode zadržavajuću odbranu (u odbrambenim rejonima na prednjem kraju) sukobe sa interesima snaga koje vrše protivnapad. Da bi se obezbedio uspeh snaga koje izvode zadržavajuću odbranu, biće možda neophodno da se za njihove potrebe pređe prag zasićenosti. S druge strane, manevarske snage biće prvenstveno zainteresovane da primena nuklearne vatrene moći ne pređe taj prag, koji bi mogao da izazove da one izgube slobodu dejstva.

Rešenje u takvom kolebanju trebalo bi potražiti u, ako se tako može nazvati, »selektivnoj zasićenosti«, ukoliko, prilikom izvršenja, okolnosti nateraju komandanta da pređe željeni nivo učinka. Ovde se opet dolazi na definiciju ekonomičnosti snaga, kao razumno i odmerenu primenu borbene moći. Ekonomičnost snaga u ovom slučaju ima dvojak značenje, pa se može izvući jedna istančaniya razlika: prvo, radi se o opštoj nameri da se upotrebi samo obim snaga koji je neophodan za realizovanje odlučujućeg manevra; drugo, ako se optimalna tačka u pogledu ravnoteže vatrene moći — pokretljivost mora prekoračiti, onda treba nastojati da se zasićenost ograniči na sasvim jasno precizirane, izabrane rejone, u kojima se odlučujuće rešenje neće tražiti u upotrebi manevarskih snaga.

Iako u nuklearnim uslovima to, normalno, nije poželjno, u određenoj situaciji biće neophodno da se odbrana izvodi po zonama. U takvim okolnostima i komandant može naći za neophodno da se uobičajeni prag, u različitom obimu, prekorači. U slučajevima kada neprijatelj ima prednost u pokretljivosti, komandant snaga u odbrani primeniće nuklearna

oružja da bi tu prednost umanjio. Zemljište predstavlja odlučujući faktor u pogledu određivanja praga. Tako se na gusto pošumljenom zemljištu zasićenost može postići relativno malim brojem oružja minimalne moći. S druge strane, na otvorenom zemljištu potrebe mogu biti daleko veće u pogledu broja oružja.

U slučajevima kada je odbrana po zonama neophodna da bi se neko zemljište na prednjem kraju odbrane zadržalo, komandant će, da bi izvršio taj zadatak, proširiti uobičajeni prag u najnužnijem obimu. Na taj način, u oba oblika odbrane prag zasićenosti je različit za svaku situaciju, a različit je i nivo unutar svake od njih.

Jedinstvo komandovanja, po mišljenju autora, dobija svoje puno značenje kada su u pitanju odbrambena dejstva. Pri razmatranju ofanzivnih dejstava, ističe se dalje u članku, borbena moć nuklearnih oružja je toliko velika da često njene razmere prevazilaze uobičajene oblasti interesovanja dotičnog komandanta; ona može uticati na planove i dejstva i drugih komandanata ili viših jedinica. Ove aspekte komandant mora da razmotri prilikom svake primene taktičkog nuklearnog oružja. Zbog ovih implikacija, donošenje konačne odluke da li preći prag ili ne zavisiće najčešće od viših komandi.

Postoji mogućnost da neprijatelj zasiti bojište, iako će to i njemu postaviti problem i odraziti se na njegove operacije. Daleko je verovatnije da će kombinovani učinak oružja, koja će primeniti obe strane, neočekivano preći kritičnu tačku, bez obzira da li jedna ili druga strana to želi ili ne.

Komanda mora da planira i predvidi i situacije u kojima će doći do nuklearne zasićenosti bojišta, kako bi obezbedila da se ona iskoristi, odnosno da se njome postigne prednost. Planovi moraju obuhvatiti sredstva kojima se povećavaju mogućnosti reagovanja — u vidu povećane pokretljivosti vazдушnim putem ili kopnom.

Prvenstvena briga svakog komandanta mora da bude pitanje opstanka njegove komande — uz zadržavanje integriteta njegovih snaga za dalja dejstva. Pre nego što pristupi sprovođenju svog plana ofanzivnih dejstava, komandant mora da obezbedi potrebne snage za izvršenje tog zadatka. U međuvremenu, on mora da preduzme neophodne korake radi uništavanja neprijateljevih sredstava za lansiranje nuklearnih vatri, kako bi onemogućio dalju degradaciju svoje borbene sposobnosti. Na taj način, osim sposobnosti reagovanja u vidu povećane pokretljivosti, on mora biti spreman i da istovremeno reaguje na pojačanu primenu vatrene moći.

Ukoliko je u početku perioda težište na vatrenoj moći, komandant će se suočiti i sa problemom zaštite sredstava za lansiranje u tom periodu. Istovremeno, on mora da odredi potrebna sredstva za podršku dejstava koja su u toku.

U takvoj opštoj razmeni vatre, lansirna sredstva nuklearne vatre predstavljaju ciljeve od vitalnog značaja. Prema tome, komandant mora neprestano da ceni raspored i osetljivost svojih snaga vatrene podrške, kako bi odredio stepen angažovanja pre perioda zasićenosti i unapred predvideo potrebe, u pogledu kontriranja vatrom, kada nastupi taj period. Uporedo sa razmatranjem sredstava za lansiranje, on mora da odredi i raspored nuklearnih oružja, kao i odnos tog rasporeda i odgovarajućeg lansirnog sistema.

Sledeći važan problem u odnosu na zemljište predstavlja borbeno izviđanje i određivanje položaja ciljeva. S obzirom na to što su snage protivnika u toku opšte nuklearne razmene u stalnoj pokretljivosti, očigledno je da će komandant, koji vrši brzu procenu gubitaka sopstvenih, kao i neprijateljevih snaga, moći da ostvari taktičku prednost. Prema tome, kada dođe do nuklearne zasićenosti, naročito je značajno da sredstva za borbeno izviđanje i određivanje mesta cilja ne samo opstanu, prežive, već i da ostanu sposobna za dejstvo. Planovi moraju da obuhvate i korišćenje alternativnih izvora, odnosno upotrebu sredstava koja će moći da zamene snage za prikupljanje podataka.

Očigledno je, ističe autor, da je neprekidnost veza bitna za izvršenje brzih procena, izviđanje i određivanje mesta ciljeva, kao i za ofanzivna protivdejstva. Sadašnji sistem veza predviđen je za rad u normalnim nuklearnim uslovima. I ovde će komandant morati da planira mere i sredstva kojima će obezbediti kontinuitet veza.

Posebni problemi pojaviće se u pozadinskom obezbeđenju borbene zone. Povećana rastresitost je jedan od osnovnih metoda kojima se smanjuje osetljivost, odnosno ranjivost. Međutim, kako se odstojanja povećavaju, a zone između većih jedinica postaju sve slabije nastanjene, linije dotura i evakuacije će se produžavati i postajati sve manje bezbedne.

Komandant će se neprekidno suočavati sa problemom — do kog stepena treba da smanji svoje ofanzivne ili defanzivne mogućnosti da bi postigao bezbednost vođenja borbe. Na nuklearnom bojištu, on će se sve češće nalaziti u procesu između maksimalne kocentracije — radi obezbeđenja podrške, i minimalne — radi smanjivanja osetljivosti na neprijateljevo dejstvo. Kada do zasićenosti bojišta dođe, njegova pokretljivost na kopnu može biti smanjena na nulu. Ako se to dogodi, komandant će morati da svoje linije dotura i evakuacije izdigne iznad nepogodnog zemljišta, odnosno da ide na vazдушnu pokretljivost.

Za komandanta će, u aktivnim nuklearnim uslovima, možda najteža odluka biti: da li prioritet dati izvršenju taktičke operacije ili zadržavanju mogućnosti komandovanja? Rešenje ovog problema na nuklearnom bojištu može biti veoma različito. Ono leži, u znatnoj meri, u planiranju borbe i pozadinskog obezbeđenja, predviđanju mogućnih situacija — pre kritičnog momenta.

B. V.

VOJNI GLASNIK Br. 3/1971.

Kapetan Ivan Šebenik: *Proveravanje tačnosti i podešavanje nišanskih sprava spregnutih i čeonih mitraljeza na tenkovima*

Major Aco Stojanović: *Minijaturni taktički poligon*

Potpukovnik Ibrahim Begić: *Lažna mesta prelaza*

Kapetan Dragan Marčetić: *Vatra, manevar i borbeni postupci tenkova u borbi sa pt-raketama*

Potpukovnik Žika Vujanić: *Veza pri savlađivanju vodene prepreke podvodnim i dubokim gazom*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i sledeće rubrike »Tridesetogodišnjica ustanka i stvaranja JNA«, »Inostrane armije«, i »Vojne zanimljivosti«.

VOJNI GLASNIK Br. 4/1971.

Potpukovnik Vlado Petranović: *Gađanje minobacačima 82 mm noću*

Potpukovnik Radosav Frančeski: *Oklopni transporter — univerzalno borbeno vozilo*

Potpukovnik Vojislav Kostić: *Takmičenje podoficira radio-telegrafista*

Potpukovnik Isidor Đuković: *Obuka rezervnih inženjerskih oficira za vreme praznika*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i sledeće rubrike »Mišljenja i predlozi«, »Kritički osvrti«, »Tridesetogodišnjica ustanka i stvaranja JNA«, »Inostrane armije«, »Vojne zanimljivosti« i »Taktičko-tehničke novosti«.

VOJNI GLASNIK br. 5/1971.

General-major Milivoj Gluhak: *O praktičnoj inženjerskoj obuci*

Potpukovnik Joco Marković: *Gađanje ciljeva u vazduhu iz streljačkog naoružanja*

Potpukovnik Mirko Prišlin: *Obuka vojnika za ulogu nišandžija u jedinicama LPAA*

Major Mihailo Memedović: *Sistem za upravljanje vatrom u obalskoj artiljeriji*

Potpukovnik Ante Bačinić: *Osvrt na članak »Vođenje bliske protivoklopne borbe«*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i sledeće rubrike »Tridesetogodišnjica ustanka i stvaranja JNA«, »Iz inostranih armija« i »Vojne zanimljivosti«.

VOJNI GLASNIK br. 6/1971.

Pukovnik Milan Vraneš: *Borbena dejstva nižih taktičkih jedinica*

Potpukovnik Ahmed Hamzić: *Inženjersko obezbeđenje odbrane gradova*

Potpukovnik Vojislav Šečković: *Masovna obuka za efikasno zaprečavanje u ratu*

Major Dragiša Brković: *Inženjerska obuka u izgradnji i održavanju aerodroma*

Kapetan I kl. Radomir Đukić: *Neka zapažanja iz obuke lovaca tenkova*

Potpukovnik Ante Bačinić: *Proboj iz okruženja*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i rubrike »Iz inostranih armija«, »Vojne zanimljivosti« i »Taktičko-tehničke novosti«.

VOJNI GLASNIK br. 7/1971.

Pukovnik Vukašin Brajović: *Zemaljska artiljerija u opštenarodnoj odbrani*

Kap. I kl. u rez. Ivan Bačić: *Četa teritorijalne odbrane u izvođenju prepada u pozadini neprijatelja*

Potpukovnik Branko Tošović: *Školovanje starešina inženjerije*

Major Vlastimir Đorđević: *Problemi početne obuke mladih vojnika u gađanju*

Pukovnik Vladimir Stojanović: *Zaštita jedinica teritorijalne odbrane od dejstva iz vazduha*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* u ovom broju donosi i sledeće rubrike »Predlozi i mišljenja«, »Tridesetogodišnjica ustanka i stvaranja JNA«, »Iz inostranih armija« i »Vojne zanimljivosti«.

GLASNIK RV I PVO Br. 1/1971.

General-major Rade Suša: *Vatra i pokret i njihov međusobni odnos u borbi*

General-potpukovnik Ljubiša Čurgus: *Neka iskustva i mišljenja po obuci*

Major Angel Ončevski: *Presretanje ciljeva u vazduhu u uslovima elektronskog ometanja*

Pukovnik Zoran Teodorović: *Identifikacija aviona u letu*

Potpukovnik Ivan Baraba: *Sastav i karakteristike goriva za motore sa unutrašnjim sagorevanjem*

Potpukovnik Boris Koščak: *Neka iskustva na osposobljavanju nastavnika za izradu programirano — obrazovnih materijala*

Pukovnik u penz. Jan Janez: *Zemljini sateliti u službi meteorologije*

Pored drugih interesantnih priloga, *Glasnik RV i PVO* donosi i rubrike »Osvrti — mišljenja — predlozi« i »Iz stranih RV i PVO«.

GLASNIK RV I PVO br. 2/1971.

Pukovnik Miljenko Sršen: *O nekim karakteristikama PVO teritorije u savremenom ratu*

Pukovnik Miroslav Boras: *Desantiranje velikih tereta bez upotrebe višekupolnih teretnih padobrana*

Potpukovnik Ivan Baraba: *Vazduhoplovna goriva*

Pukovnik, prof. dr Antun Rišavi: *Oštećenje sluha aviomehaničara bukom*

Dr Josip Kotnik, dipl. inž.: *Vojni aspekti osvajanja Svemira*

Pored ovoga, *Glasnik RV i PVO* u ovom broju donosi i rubrike »Osvrti — mišljenja — predlozi«, »Iz stranih RV i PVO«, »Novosti«, »Izvod iz sadržaja vojnih časopisa« i »Anotacije članaka objavljenih u stranim vojnim časopisima«.

MORNARIČKI GLASNIK Br. 1/1971.

General-pukovnik avijacije Viktor Bujanj: *Strategija oružanih snaga u koncepciji opštenarodne odbrane*

Kapetan korvete Tone Žapkar: *Operaciono istraživanje*

Kapetan fregate Živan Nikolić i kapetan korvete Petar Đorđević: *Protivpodmornička borba u uskim morima*

Poručnik b. broda Zvonimir Oštrić: *Tajnost dejstva podmornice*

Dr Dušan Duklć, prof. univerziteta: *Dunav — hidrološke osobine i saobraćajni značaj*

Pored ovoga, *Mornarički glasnik* donosi i rubrike »Nauka i tehnika«, »Iz naše pomorske prošlosti«, »Odzivi i diskusije«, »Pomorska literatura«, »Vesti i novosti« i »Bibliografija«.

MORNARIČKI GLASNIK br. 2/1971.

Viceadmiral Branko Mamula: *Ratne mornarice sedamdesetih godina*

Kap. b. broda Petar Žonja: *Operacijska osnovica pomorskih snaga u malim morima*

Kap. fregate Milosav Kostić: *Podmornička i protivpodmornička dejstva na području sjevernog Jadrana*

Kap. I kl. Ivo Kalinić: *Sistemi za samonavođenje torpeda*

Boris Žurić, dipl. inž.: *Čišćenje zraka u podmornici*

Pored ovoga, *Mornarički glasnik* u ovom broju donosi i rubrike »Iz naše pomorske prošlosti«, »Odzivi i diskusije«, »Pomorska literatura«, »Vesti i novosti« i »Bibliografija«.

ODBRANA I ZAŠTITA Br. 1/1971.

M. Milovanović: *Uloga mesnih zajednica u opštenarodnoj odbrani*

M. Pantelić: *Ostvarivanje zaključaka Saveta narodne odbrane Jugoslavije*

A. Petković: *Popuna i raspored snaga i sredstava*

M. Mrak: *Zaštita u ratu i od elementarnih nesreća — u jedinstvenom zakonu*

Pored ovoga, *Odbrana i zaštita* donosi i rubrike »Naša praksa«, »Teritorijalna odbrana«, »Zaštita i spasavanje«, »Pripreme civilnog sektora«, »Dokumenti«, »Inostrana iskustva«.

ODBRANA I ZAŠTITA br. 2/1971.

R. Kovačić: *(Civilna) zaštita*

D. Miljanić: *Međunarodni odnosi i neki idejni aspekti realizacije naše doktrine*

V. Gozze — Gučetić: *Narodna odbrana u ustavnim promenama*

... *Politika u izgradnji skloništa (diskusija)*

Pored ovoga, *Odbrana i zaštita* donosi i rubrike »Društvo i odbrana«, »Naša praksa«, »Teritorijalna odbrana«, »Zaštita i spasavanje«, »Pripreme civilnog sektora«, »Inostrana iskustva«.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK Br. 3/1971.

Pukovnik Josip Skupnjak: *Dvadeset pet godina Školskog centra ABHO*

Dipl. inž. Radivoje Filipović, mag. elektronike: *Električno memorisanje podataka na magnetskom materijalu kod velikih elektronskih sistema*

Potpukovnik Miloš Stipsić: *Zapaljiva sredstva*

Pukovnik Petar Bošnjaković, dipl. inž. i major Petar Zdravković, dipl. inž.: *Vozila na upotrebi u unutrašnjem transportu i projektovanje njihovih saobraćajnica*

Pukovnik Blagoje Jovanović, dipl. inž.: *Modernizovana pokretna radio-nica za remont naoružanja M-69*

Pored ovoga, *Vojnotehnički glasnik* donosi i rubrike »Tehnika i nastava«, »Prikazi iz inostranih časopisa« i »Naučno-tehničke novosti i zanimljivosti«.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK br. 4/1971.

Stevan Veinović, dipl. inž. i Dušan Gruden, dipl. inž.: *Elementi konstrukcije i opreme vozila kao faktori bezbednosti u saobraćaju*

Potpukovnik Nikola Čubra, mag. ekonomije: *Kontrola toka izvršenja zadataka planiranih tehnikom mrežnog planiranja*

Pukovnik Vladimir Timčenko: *Desalinizacija vode*

Potpukovnik Zlatko Slobodanac: *Neke karakteristike eksploatacije tenkova u proletnjim i letnjim uslovima*

Pored ovoga, *Vojnotehnički glasnik* donosi i rubrike »Tehnika i nastava«, »Prikazi iz inostranih časopisa« i »Naučno-tehničke novosti i zanimljivosti«.

VOJNOTEHNIČKI GLASNIK br. 5/1971.

Pukovnik Mile Polovina i Stevo Reljić, prof.: *Savjetovanje starješina tehničke službe KoV*

Kap. I kl. Ilija Grujić, dipl. inž.: *Pregled osnovnih komponenata laserskih uređaja i uticaj atmosfere i vode*

Kap. I kl. Vukašin Jekić: »CS« — *najznačajniji BOT iz vijetnamskog rata*
Pored ovoga, *Vojnotehnički glasnik* donosi rubrike »Tehnika i nastava«, »Tehnička unapređenja«, »Prikazi domaćih knjiga«, »Prikazi iz inostranih časopisa« i »Naučno-tehničke novosti i zanimljivosti«.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED Br. 1/1971.

Potpukovnik Savo Đuza, dipl. ekonomista: *Predmet vojne ekonomike*

Potpukovnik Nikola Dragović: *Vojnotehnička revolucija i vojna ekonomika*

Pored ovoga, časopis donosi i rubrike: »Pitanja iz prakse«, »Odziv čitalaca«, »Iz istorije ratnog snabdevanja«, »Iz sudske prakse«, »Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija«, »Ekonomске, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti« i »Bibliografija«.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED Br. 2/1971.

Pukovnik Svetislav Popović, mag. ekonomskih nauka: *Korisna inicijativa i puna podrška*

Dipl. ekonomista Marica Mikić: *Nužnost saradnje Armije sa privrednim i radnim organizacijama u uslovima tržišne privrede*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* donosi i rubrike »Pitanja iz prakse«, »Odziv čitalaca«, »Povodom jubileja vojnog servisa NBJ«, »Mišljenja o funkcijama federacije«, »Iz sudske prakse« i »Bibliografija«.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED Br. 3/1971.

U ovom broju *Vojnoekonomski pregled* donosi materijal sa Savetovanja o vojnoj trgovini i društvenoj ishrani u JNA. Čitav materijal je podeljen na 2 dela: Savetovanje o unapređenju trgovine u JNA i Savetovanje o unapređenju organizacije društvene ishrane u JNA.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED br. 5/1971.

Potpukovnik Savo Đuza, dipl. ekonomista: *Armijski ekonomski sistem*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* donosi rubrike »Pitanja iz prakse«, »Odziv čitalaca«, »Iz istorije ratnog snabdevanja«, »Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija«, »Ekonomске, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti«.

VOJNOEKONOMSKI PREGLED br. 6/1971.

Potpukovnik Nikola Čubra, mag. ekonomskih nauka: *Primena linearnog programiranja pri rešavanju zadataka ekonomskog karaktera u JNA*

Katica Mirković, antropolog: *Stanovništvo SFRJ treba izmeriti da bi se dobile konfekcijske veličine*

Pored ovoga, *Vojnoekonomski pregled* donosi rubrike »Pitanja iz prakse«, »Odziv čitalaca«, »Iz istorije ratnog snabdevanja«, »Iz sudske prakse«, »Prikazi iz inostranih vojnih časopisa i drugih publikacija« i »Ekonomске, naučne i tehničke novosti i zanimljivosti«.